

Bir İstanbul Destânı

Durmuş Hocaoğlu

Gülendam., Sayı: 5., Ocak 2001, İstanbul, s.36-38

Durmuş Hocaoğlu, *Gülendam* Makale Sıra No: 1

Bibliyografya Künyesi:

Hocaoğlu, Durmuş., “Bir İstanbul Destânı”., *Gülendam.*, Sayı: 5., Ocak 2001, İstanbul, s.36-38 (3 sayfa)

İstatistikî Bilgiler:

Sayfa: 3; Kelime: 1.444; Kırk.: Boşluksuz: 9.200; Boşluklu: 10.650

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen:

Durmuş Hocaoğlu

Haziran 2007

KONUK KALEM Dr. Durmuş Hocaoğlu

Sehir, insanlığın en büyük icatlarından birisi; hatta birçok bakımdan birincisi. O, içinde yaşadığımız; hattâ çok daha fazlası olarak, bir bakıma bizi biz kılan, bütün medeniyetlerin, bütün kültürlerin ve bütün dinlerin ana rahmi; kısacası, insanlığın var-oluşunun, yâhut da “insânî var-oluş”un temel şartı.

Bütün medeniyetler şehir ile bağlantılıdır; bizzat “medeniyet” kelimesi dahi Şehir’i çağırıştırır: “Medeniyet”, ‘medîne’ kelimesinden türetilmiştir, “civilization” ise ‘civitas’ dan, yâni “şehir” den; uydurma (İngilizlerin deyimiyle *manufactured*) bir kelime olmakla berâber “medeniyet” mânâsında dilimize yerleşen “uygarlık” da, şehirli Türkler olan Uygurlar’dan mülhemdir. “Medeniyet”, “medine’ye –yâni şehir’e– âit olmaklık statüsü” demektir; “medenî” ise, “medîneli –yâni şehirli– kişi”. Bu noktada, şâyet Medeniyet (Uygurluk) kelimesini tam teknik mânâsında kullanacak olursak, Şehir dışında bir medeniyetin var olamayacağını kabul etmeliğimiz icap etmektedir. Medeniyet ile kültür kelimeleri arasındaki en temel anlam farklılıklarından birisi de burada ortaya çıkmaktadır: En ilkel toplumlarda bile bir ‘kültür’ün varlığından söz edilebilir; ama aynı hükmü ‘medeniyet’ için veremeyiz. Yâni; Bir “ilkel kültür” deyiminin doğru olmasına karşılık “ilkel medeniyet” terimi yanlıştır: Medeniyet ancak ve yalnız Şehir’de ve Şehir’le birlikte mümkün olabilir.

Şehir, “Şehir” ve İstanbul

Her memlekette, ayrıca ismi zikredilmediği sürece “şehir” denince akla gelen bir tek adet şehir vardır. Bu “şehir”, o ülkenin hemen hemen tamamını birden temsil etme imtiyâzına sâhip olan, o ülkenin sembolü ve hattâ birçok bakımdan kendisi olan şehirdir. İmdi: Fransa denince Paris’in, İngiltere denince Londra’nın hemen akla düşen ilk isim ve hemen zihinde canlanan ilk görüntü olması gibi, Türkiye’de de “şehir” denince hemen akla düşen ilk isim ve hemen zihinde canlanan ilk görüntü, İstanbul’dur. İstanbul, Türkiye’nin sembolüdür; İstanbul, ismi ayrıca zikredilmediği sürece ülkemizdeki tek şehirdir.

İstanbul Türkiye’deki yegâne şehir; çünkü, O, handiyse tek başına Türkiye’yi temsil ediyor; ikisi birbirinin neredeyse kâmilan özdeşi: Hem günümüz ve hem de geçmişimiz için bu böyle. Ve kezâ, İstanbul Türkiye’deki yegâne şehir; öyle ki, sanki

diğer bütün şehirler, İstanbul’un gelişim aşamalarını temsil ediyor; sanki hepsi, Âsitâne’nin birer eskizi, birer önprojesi; sanki hepsi bu ülkenin tek ve biricik şehrinin, bu kutlu topraklarda “şehir” denince hemen ilk akla gelen şehrin, kısacası, “Şehir’in inşâi için açılan tarih çapındaki yarışmaya katılmış birer şehir projesi modeli; hepsi bu yarışmaya katılmışlar da hiçbirisi kazanamamışlar, sâdece birer büyük şehir maketi olarak öylece kala-kalmışlar; sonra da “Şehir olmaya lâayık görülme” bu koca-koca maketler zâyî olmasın diye içlerine insan doldurulmuş; hiçbirisi Büyük Jüri tarafından kifâyettâr görülmemiş; beğenilmemişler ve öylece değerlendirilmek üzere içlerine insanlar doldurulmuşlar da İstanbul, binbir adından birisi ifâde edildikte “Dersâdet”, yâni, Mutluluk Şehri, tek gerçek şehir olan işbu “Belde-i Tayyibe” gökten indirilmiş ve Boğaz’ın, iki kıt’ayı birbirinden ayıran bu ince-uzun su yolunun iki kıyısına kanat hışırtıları arasında kondurulmuş; tâ ki, Dünya durdukça pençeleri ile iki kıt’anın birbirinden kopmasını önlesin diye.

Belki de daha doğrusu şu: Yerin Gögün Yaradanı, İstanbul’a Arz’da yer ihdâs etmek, O’nu İdealar Dünyası’ndaki *ideal* bedeninden indirip Fenomenler dünyasındaki cismâni bedenine kavuşturmak kasdıyla, Avrupa ve Asya’yı ve sonra da Boğazlar’ı yarattı; Haliç’i yarıp Boğaz’a bağladı. Yâni, bu toprakları ve hattâ bu kıt’alar, sırf İstanbul için yaratıldı.

* * *

İstanbul bir belde-i tayyibe; kökleri Arz’dan dalları Semâ’da olan *kelime-i tayyibe* gibi bir *belde-i tayyibe*; O, Semâ’dan indirildi, Arz’a kök saldı, ama dalları Semâ’ya yükseldi. İstanbul, kökü Mâzî’de olan Âtî gibi; kökü Zemîn’de olan bir semâvî cirm’dir.

İstanbul ve Türkler: Ne İdi

İstanbul sâdece Türkiye’nin değil, fakat aynı zamanda Türkler’in de tek şehri; gerçekten gerçek anlamıyla tek şehri. Türkler bu şehri kendileri kurmadılar, bir müjdeli fetih ile fethettiler. Fakat, hayır; bu bilinen anlamda bir fetih değildir; Onlar bu şehri alelumum mânâda fethetmediler; esâretten kurtardılar. Belde-i Tayyibe, Semâ’dan Arz’a indirilmiştir; ama ne var ki Arz’da, kendisine tahsîs edilen, kendisi için halkedilen topraklarda tutsak düştü; düştü ve o vakitten beri de hep Hürriyet’i aradı. Binlerce yıla yayılan uzun ömrü boyunca, asıl yatağını arayan bir nehir gibi daha önce iki defa

din değiştiren bu Şehir, kendisini bu çileli tutsaklıktan kurtaracak üçüncü dini, kendisine Hürriyet'i kapılarını açacak olan Feth-i Mübîn'i bekledi; Tutsak düştüğü Bizans toprağında kuruyan köklerin gıdalanmasını, dallarının Semâ'ya doğru yükselmesini sağlayacak olan müjdelenmiş askerleri ve müjdelenmiş Kumandan'ı bekledi.

Türkler bu Şehri fethetmedi; hayır! O'nun esâret zincirlerini kırdı. Zâten kendilerine âit olan bu tutsak beldeyi hürriyetine kavuşturdu. Bu Őehr-i Stanbûl zâten yaratıldığından beri Türkler'in idi; diğerleri yalnızca O'nun bedenine sâhip olabilmişlerdi; ama rûhu hep Türkler'e âitti; Türkler'e, yâni Biz'e.

Biz bu Şehri fethetmedik; hayır! Sâdece ezelden beri bizim olan, gasp edilmiş hakkımızı geri aldık. Feth-i Mübîn, aslında bir İhkak-ı Hak'tır.

* * *

İstanbul sâdece Türkiye'nin değil, fakat aynı zamanda Türkler'in de tek Şehri. Zira bütün Türk tarihinin en büyük destânı;

Gök Kubbe'ni altında bugüne kadar kurulmuş iki gerçek "imperyum"dan ikincisinin ve en büyüğünün, ve hattâ birçok bakımdan tek gerçek imperyum'un; kendisi gibi inanmayanları arenalarda arslanlara yem yapıp gladyatörlere doğratmayan "Adâlet Devleti"nin; geniş kanatlarının altında kudretli pençeleriyle ırkları, soyları, halkları, ulusları, dilleri, dinleri, mezhepleri asırlarca Barış içinde yaşatan "Barış Devleti"nin -Justitia Ottomana'nın ve Pax Ottomana'nın- kısacası "Devlet-i Aliyye-yi Osmâniye"nin destânı burada yazıldı.

İstanbul sâdece Türkiye'nin değil, fakat aynı zamanda Türkler'in de tek Şehri. Zira, binlerce yıllık tarihleri boyunca, en büyük devletin destânını bu Şehirde yazdılar; bütün tarihlerinin en büyük medeniyet ürünlerini bu Şehirde yarattılar; Mîmârî'de, Mûsıkî'de, Őiir'de bu Şehirde zirveye tırmandılar. Türkler, bu topraklarda ama hassaten bu Şehirde "Millet" oldular.

... nasıl ki Osmanlı dışındaki bütün Türk tarihi bir yana Osmanlı bir yana ise, İstanbul dışındaki bütün Osmanlı bir yana İstanbul bir yana konya sezâdır.

İstanbul ve Türkler: Ne Oldu

Lâkin şimdi bu şehir, sâdece Türkler'in değil Dünya'nın tek şehri olan bu şehir dertli, muzdarip. İyi insanlar iyi atlara bindiler ve gittiler; Şehir, büyük ve ihtişamlı bir babadan küçük ve sıradan bir oğula mîras kaldı. Bizler, büyük ve ihtişamlı bir babanın küçük ve sıradan evlâtları, bu şehri hırpalıyoruz; her ân, her lâhza içinde yaşadığı deryâyı farketmeyen mâhîler gibi, her ân soluduğumuz bu "belde-i mübâreke"yi, "Der-i Devlet"i farketmiyoruz: Evet, Dünya'nın anası olan bu şehri, "Ümmü-ü Dünyâ"yı farketmiyoruz; bu toprakları da kendimiz gibi sıradan sanıyoruz; "Dâru's-Saltanatu'l-Aliyye"nin sesini duymuyoruz; ne olduğunu merak etmiyoruz, dertlerini, problemlerini hiç gündemimize almıyoruz; O'na karşı bakışımız çok kaba ve çok sıradan. **Evet: "Çontanstinopolis"i "İstanbul" dönüştüren "Fâtihi Millet" gitti; yerine Bizler geldik:** Bizler, yâni, "Granda, Bella, Forta, Gravitate" olan, büyük

gerçek medîne de yalnızlık çekiyoruz; Bizler, bu insan yığnında, bu insan cangılında yalnız kalıyoruz; iffet timsâli Türk kadını ve şecâat timsâli Türk erkeği müptezelleşmenin, kutsal Türk ailesi çöküşün zirvesine bu şehirde varıyor; en ziyâde bu şehirdeki anneler ve babalar evlâtlarından, evlâtlar anne ve babalarından soğuyor; en ziyâde bu şehirde, kendilerine dayanılmaz bir yük, bir ayak bağı olarak gördükleri çocuklarını kreşe gönderen ve orada büyüten duygusuz, sevgisiz, şefkatsiz ebeveynler, ve kezâ kendilerine aynı şekilde sırtlarında bir kambur, ayaklarında bir pranga gibi gördükleri ebeveynlerini huzurevine atıp ölüme gönderen şefkatsiz, kalbi katran bağlamış hâin evlâtlar yine en ziyade bu şehirde ortaya çıkıyor.

Nedir bu hoyratlık, nedir bu kabalık, nedir bu görgüsüzlük, nedir bu ciddiyetsizlik; nedir bu çürüme, bu düşüş; nedir bu yozlaşma, nedir bu cehâlet?

Hiç ayna görmedik mi ki karşısına geçip de şöyle suâl edelim: "Hey! Sen! Aynada gördüğüm o hoyrat çehre; o beşuş surat! Söyle bana: Sen kimsin? Söyle bana! Hangi karanlık mahzenden firar ettin de bu temiz topraklara destursuz girdin? Hangi hakla Şehir'e tasallut etmekte ve O'nu hoyratça tahrip etmekte? Ya çık git Şehir'den, kendine uygun bir karanlık, küflü izbe bul; ya da şehirli olmayı öğren!"

İstanbul ve Türkler: Ne Olacak

Ama yine de herşeye rağmen; derim ki: Ümitsiz değilim...

Buraya kadar tâdât edilmiş olan şikâyetlerimle mütenâkız addedilebilir, ama değilim! Nasıl olur dersiniz, muhtasaran arzedeyim efendim: Ümitsiz değilim; çünkü, îtikaadına nazaran; bu millet her nice düşmüş olsa da, "yere düşmekle sâkıt olmaz cevher kadr ü kıymetten" diyen; her nice *karanlıklar* içerisinde ise de, "sürmez ebedî; her gecenin gündüzü vardır" diyen; her nice kudemâyâ nisbetle ölmüş gibi dursa da "ölmez bu millet; farz-ı muhâl ölse de hattâ/çekmez kürrenin sırtı o tâbût-u cesîmi" diyen yüce üstadlara kulak vermek gerektir.

O esbâba binâen, hâlâ ümitliyim; ve dahi, sizi te'mîn ederim, bu ümit sâdece hülyalı bir platonizm değildir. Fikrimce, bana öyle geliyor ki, bu herc ü merc, bu gulguule, bu kaba gürültüler, aynı zamanda ve bir yanıyla bir "Yeni Feth" in sesidir: Bizler, bu Belde-i Tayyibe'yi tahrip edenler, biz köylüler ve taşralılar, İstanbul'u yeniden fethediyoruz. O'nu yeniden inşâ etmek için!

* * *

Acaba bu fikrim nice doğrudur?

Bunu bize "zaman" gösterecek; bütün hâdisatı sessizce seyreden ve defterine kaydeden zaman. ...Lâkin bu vakit, bu satırların yazarının görebileceği kadar yakın değil; asla!

ve ihtişamlı bir babanın küçük ve sıradan evlâtları. Biz, "düşmüş" bir milletiz artık; bunu aklımıza iyice kazıyalım: "Düşmüş Millet"! Bizler, altından kalkamadığımız ve ancak kör bir taklit ile tüketmeye çalıştığımız Modernite'nin bütün mel'anet ve habâsetini de kendi vandallığıımıza ekleyerek Şehir'i târumâr ediyoruz. Şehir'in, Türkler'in ve Dünya'nın tek şehrinin fiziğini, estetiğini, rûhunu katlediyoruz. Bizler, bu şehrin sâkinleri, büyük, ihtişamlı, nezîh, medenî bir babanın küçük, sıradan, kaba, medeniyetsiz evlâtları; Roma'yı yıkan Gotlar gibi, Bağdat'ı yakan Moğollar gibi bu şehri yıkıyoruz, yakıyoruz; talan ediyoruz; ama yıktığımız ve tahrip ettiğimiz aynı zamanda kendimiz. **Bizler, bu tek**